

ΝΕΟΛΟΓΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 34.

ΤΟΜΟΣ Β'.

13 ΙΟΥΝΙΟΥ 1893.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΑ.

Περὶ τῶν πρὸς ἔξηγοδιν τῶν μύθων
διαφόρων δχολῶν πάλαι καὶ νῦν.*

Τούτου ὅμως γενομένου, νέου συστήματος αἱ ἀρχαὶ ἀναφαίνονται διὰ τῶν Προλεγομένων εἰς ἐπιστημονικὴν μυθολογίαν ὑπὸ τοῦ Otfried Müller, τῷ 1825 δημοσιευθέντων. Δι’ αὐτῶν δὲ ἔζητει οὗτος νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν φυσικὴν ἢ ιστορικὴν σημασίαν τῶν μύθων, ἔξετάζων τὰς διαφορὰς φυλῶν καὶ οἰκογενειῶν, χρώμενος τῇ ἐτυμολογικῇ ἀναλύσει. Ἀνεγνώστε τὴν φυσικὴν ἐνέργειαν τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῇ παιδικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ. Οἱ μῦθοις ἐφάνη αὐτῷ ὡς πρᾶξις φυσικὴ δι’ ἥς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἀνίκανον ἔτι πρὸς ἀφροτυμένας ἐννοίας, ἔθεωρει τὰ πράγματα ὑπὸ τύπου συγκεκριμένον καὶ ζῶντα. Καὶ τοιαύτη ἡ μέθοδος ἐν συντόμῳ τοῦ Otfried Müller, ἥτινι ἱκολούθησαν ὁ Welker ἢ Preller καὶ ἄλλοι. Ἄλλῃ δὲ ἡ μυθολογία· ὅλω, ἀνακαινίζεται καὶ νέαν τροπὴν λαμβάνει. Ὅτι ἐγένετο διὰ τῶν γραμματικῶν, διὰ τῆς συγκριτικῆς γραμματικῆς τοῦ Bopp, τὸ αὐτὸν γίγνεται διὰ τῶν μυθολογίαν τῷ 1840. Η συγκριτικὴ μυθολογία πατέρα μὲν ἔσχε τὸν Adalber Kuhn, ἀλλὰ κυριώτατον αὐτῆς θεράποντα, δύτις ἀνέπτυξεν αὐτὴν καὶ καθώρισε, τὸν Max Müller. Οὗτος, μελετήδας τὰς Βέδας καὶ ιδιὰ τὸν Rig-Véda, ἔξεθηκε τὰς ιδέας αὐτοῦ κυριώς διὰ τῶν συγγράμματος αὐτοῦ Μελλετῶν ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας (Essais sur la mythologie comparée) καὶ ἐν τοῖς Μαθηματιναῖς αὐτοῦ περὶ τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης (Leçons sur la science du langage). Αἱ Βέδαι εἰσὶ τὰ ιερὰ βιβλία τῶν Βραχμάνων τῶν Ἰνδιῶν. Ή

λέξις Βέδα σημαίνει ἐν τῇ σανσκρίτῃ γνῶσιν ἢ ἐπιστήμην. Κατὰ τὸν Müller ἡ λέξις Βέδα ἡ αὐτὴ ἐστὶ τῇ ἐλληνικῇ λέξει οἵδα=γνώσκω. Τὸ συνομα δὲ τοῦτο ἐδόθη ὑπὸ τῶν Βραχμάνων εἰς τέσσαρας συλλογὰς ὑμνῶν, ἃς ἀποκαλοῦσι Rig-véda, Yagur-véda, Sáma-veda καὶ Atharva-véda.

Τὸ σύστημα δὲ ὅπερ ἀνέπτυξεν ὁ Max Müller ἐκλήθη συγκριτικὴ μυθολογία, διότι γίγνεται σύγκρισις τῶν μύθων ἐνδὲ λαοῦ πρὸς τοὺς ἑτέρους. Ὁ Müller ἔθηκεν ὡς ἀρχὴν τοῦ συστήματος αὐτοῦ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς συγγενείας τῶν ἵνδοντος πάντας τῶν ἀρχῶν, ἡ ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὰς οὕτος τῶν ἀρχῶν γλωσσῶν. Οὔτως οἱ Κέλται, οἱ Ἰνδοί, οἱ Ιρανοί, οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ Ἑλληνες, πάντες ἔχουσιν, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἀποδείκνυσιν, ιδιώματα, ἀτιναδύναται νὰ τάξωσιν αὐτοὺς εἰς μίαν οἰκογένειαν. Ἡ σύγκρισις δὲ τῶν λέξεων, αἴτινες ὑπὸ διαφόρους τύπους εἰσὶ κοιναὶ πάσαις ταῖς ἵνδοντος πάντας γλώσσαις, φίπτουσι πολὺ φῆς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς σημασίας τῶν λέξεων τούτων. Οὔτως ἔχει ληφθῆ τὸ συνομα θεοῦ τίνος, οἷον τοῦ Διὸς ἢ τῆς Ἀθηνᾶς ἢ ἄλλου τινός, δυνατὸν τὸ συνομα τοῦτο οὐδεμίαν μὲν νὰ ἔχῃ καταληπτὴν σημασίαν ἐν τῇ ἐλληνικῇ, ἡ ἀντίστοιχος ὅμως αὐτῆς ἐν ταῖς συγγενέσι ταῖς σημασίαις, ιδίᾳ ἐν τῇ σανσκρίτῃ, ἡ τῇ ζενδικῇ, δυνατὸν ν’ ἀποκαλύψῃ τὴν πρώτην σημασίαν τῆς λέξεως. «Οπως ἐννοούσωμεν, λέγει ὁ Müller, τὰς ἀρχὰς τὸν νοῦν τῶν θεῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνακαλύψωμεν τὴν πρώτην ἐννοίαν τῶν αὐτοῖς ἀναφερομένων μύθων, δέον νὰ λάθωμεν πρὸ διόθαλμῶν τὰς παραλλήλους μαρτυρίας περὶ αὐτῶν, ὅσας παρέχουσιν ἡ λατινική, γερμανική, σανσκριτική καὶ ζενδική φιλολογία». Ἀθηνᾶ εἶναι συνομα θεῖον, ὅπερ ἐν τῇ ἐλληνικῇ οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν· κατὰ τὸν κ. Müller διὰ λόγους οὓς ἀναπτύσσει, ἡ λέξις ἐστίν ἡ αὐτὴ τῇ Ahanā, σημαίνουσῃ τὴν ἀγήνην ἐν τῇ σανσκρίτῃ. Συμφώνως δὲ τῇ γνώμῃ αὐτοῦ ταύτη ὁ Müller πάντας τοὺς περὶ Ἀθηνᾶς μύθους συμβιβάζει πρὸς τὰ φυσικὰ φαινόμενα τῆς αὐγῆς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Ζεὺς ἔχηγεται

*) Ἰδε ἀριθ. 33, σελ. 642—644.

ούρανὸς καὶ ἐπομένως πάντες οἱ περὶ αὐτοῦ μύθοι πρέπει νὰ συμβιβασθῶν πρὸς οὐράνια φαινόμενα.

Εἰς τὴν μυθοποιητικὴν πλακίαν τῆς γλώσσης, δπως αὐτὸς οὗτος ἀποκαλεῖ αὐτὸν, ἀποδίδωσι τὸν σχηματισμὸν τῶν μύθων ὁ Max Müller. Ἰνα δὲ μὴ κατατριβώμεθα εἰς πλειόνας λεπτομερείας, συγκεφαλαιοῦμεν τὴν καθόλου θεωρίαν τοῦ Max Müller. Ἐν τῷ Véda εὑρίσκει λέξεις ὄμοιώχους πρὸς τὰ ὄντα ματα διαφόρων θεῶν ή ἡρώων τῶν Ἑλλήνων, αἵτινες σημαίνουσι φυσικὰ φαινόμενα, οἷον οὐρανόν, αὔγιν κτλ. Θεωρεῖ δ' ὅτι αὐταὶ αὐταὶ αἱ λέξεις κακῶς ἐννονθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐσχημάτισαν τοὺς μύθους αὐτῶν δηλ. κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν ὑπέστησαν γλωσσικὴν, ὡς λέγει, πάθησιν (maladie du langage). Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ λέξεις ἐλλήφθησαν καὶ κατέστησαν δόνύματα παρὰ τοῖς Ἑλλησι θεῶν προσωποποιθέντων διὰ τῆς maladies du langage, ή πρώτη ἀρχὴ τῶν ἐλληνικῶν μύθων ἀναζητητέα ἐν ταῖς Βέδαις. Ἐκ τῆς ἀναζητήσεως δὲ ταῦτης φανήσεται ὅτι οὗτοι ήσαν φυσικὰ φαινόμενα. Τὸ σύστημα τοῦτο, καίτοι καὶ σκωμμάτων οὐδαμῶς ἐστερήθη, ἐκράτησεν ὡς τὸ ἐπιστημονικότερον. Τελευταῖον δικαῖος, πρὸ πενταετίας, καὶ νέα ἀνεψάντη σχολή, ἀποφαινομένη ὅτι η κακῶς ἐννονθεῖσα διαλεκτικὴ (language) πικίστα συμβάλλεται εἰς τὴν ἔξελιξιν τῆς μυθολογίας. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐργονεύει τὸ ἀκατάληπτον στοιχεῖον, δηρεὶ οἱ μύθοι ἐνέχουσιν, ὡς ὃν ἀπλῶς η ἐπίζην σις διανοτικὴς καταστάσεως ἀλλοτε συνηθεστάτης ἢν μὴ παγκοσμίου, ἀλλ' ἥπις σήμερον δὲν εὑρίσκεται η παρὰ τοῖς ἀγρίοις καὶ μέχρι τινὸς δημείου παρὰ τοῖς παισι. Τὸ προαναπτυχέν σύστημα τοῦ Max Müller πρεσβεύει ὅτι η διανοτικὴ κατάστασις, ἥπις ἐγέννησε τοὺς μύθους, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα εἰδους διαφθορᾶς τῆς διαλέκτου τὸ νέον σύστημα ὑπολαμβάνει ὅτι τὰ διαλεκτικὰ φαινόμενα ἀναφέρονται εἰς ἀνάλογον διανοτικὸν κατάστασιν. Τὸ σύστημα τοῦτο δύναται νὰ κληθῇ νέα ἵστορικη σχολὴ η ἀνθρωπολογικὴ, διότι λαμβάνει ως βάσιν τὴν μελέτην τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ σύνολῳ τῶν θεῶν, τῶν ιδεῶν καὶ τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ. Τοῦ συστήματος δὲ τούτου εἰ μὴ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τῶν σπουδαιοτάτων ὅμως ἐγένετο εἰσιγντῶν ὁ Ἀγγλος ἐλληνιστής καὶ διαπρεπής συγγραφεὺς τῆς Ἀγγλίας Andrew Lang. Τὰς ιδέας δ' αὐτοῦ ἐξέθυκε δι' ἄρθρου ἐν τῷ Encyclopaedia Britannica (τομ. XVII) ἐπιγραφομένου ή Μυθολογία. Τὸ ἄρθρον δὲ τοῦτο τοῦ διαπρεποῦς μεταφραστοῦ τοῦ Θεοκρίτου καὶ Ὀμηρού μετ' ἀλλων τινῶν, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Leon Partentier εἰς τὴν γαλλικὴν, ἐδημοσιεύθη τῷ 1886 μετὰ σοφοῦ προλόγου τοῦ Charles Michel, καθηγητοῦ ἐν τῇ σχολῇ τῶν γραμμάτων τῆς Γάνδης. Οὕτως ἀπετελέσθη νέα ἐκδοσίς τῶν περὶ τῆς νέας σχολῆς συγγραφῶν τοῦ Lang, πληρεστέρᾳ τῆς ἀγγλικῆς. Ἰδιαίτερος δὲ πρόλογος τοῦ Lang προτάθεται τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως. Περὶ τῶν ἐλληνικῶν μύθων ὅμιλῶν ἐν ιδιῷ κεφαλαὶ φέρεται ἐν πρώτοις τοὺς θεοὺς καθ' Ὀμηρον καὶ εἴτα καθ' Ἡσίοδον, ἀποφαίνεται δὲ τὴν δε τὴν γνώμην περὶ τῶν θεῶν τῶν Ἑλλήνων. «Πολλοὶ τῶν θεῶν τῶν Ἑλλήνων ήσαν τὸ πρώτον στοιχεῖα, τὰ στοιχεῖα δὲ ταῦτα ἐπροσωποποιήθησαν κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀγρίας φαντασίας (imagination

sauvage), ἀλλὰ αἱ λεπτομέρειαι ἐν ταῖς παραδόσεσιν οὐδαμῶς ἐργονεύονται ως ὁ μῦθος τοῦ τοιούτου ἢ τοιούτου φαινομένου, ἀλλὰ συμφώνως τῇ νέᾳ ἡμέν μεθόδῳ. Ἡ ἀρχαία διανοτικὴ κατάστασις κατέλιπεν ἵχνην ἐν τῷ μύθῳ. Ὁ Ζεὺς εἶναι ὁ οὐρανός, ἀλλ' οὐχὶ ὁ ἡμέτερος οὐρανός ἐλαβεν ἐξ ἀρχῆς προσωπικὸν χαρακτῆρα καὶ ὁ χαρακτῆρα οὐτός ἐστιν ἄγριος καὶ βάροβαρος. Τῷ περὶ αὐτοῦ μύθῳ προσετέθησαν ιστορίαι, αἵτινες οὐχ ὑπῆρχον πρότερον. Κατέστη ἀνθρωπομορφικὸς καὶ ὁ μῦθος αὐτοῦ ἐτροποιήθη ὑπὸ τῶν ιερέων τῆς χώρας, ὑπὸ τῶν βάρδων (ποιητῶν) τῶν διαφόρων φυλῶν, ὑπὸ τῶν ἑθνικῶν ποιητῶν, ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. Τοιούτο καὶ τὸ νεώτερον σύστημα, ὅπερ βεβαίως προαχθήσεται σύν τῷ χρόνῳ, εἰ μὴ προήχθη, διότι καθὰ ὁ Lang ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ ἐποιεῖτο γνωστόν, προύτιθετο νὰ ἐκδῷ ἐκτενὲς σύγγραμμα περὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς, ὅπερ ἀγνοοῦμεν εἰ ἔξεδόθη.

Τὰ διάφορα συστήματα, ἀπερ ἐπεσκοπήσαμεν, ἐνέχουσι τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, ἀλλ' ἐνέχουσι καὶ στοιχεῖα ἀληθείας. Δυνάμεθα, ως παραπορεῖ λιαν δρόσος ὁ Charles Michel, ν' ἀνενθάμεν μύθους γεννηθέντας ἀπὸ λέξεων κακῶς ἐννονθεισῶν. Αἱ θύελλαι, η αὔγιν καὶ ὁ πλιος οὐδαμῶς ἀποκρούονται τοῦ σχηματισμοῦ πολλῶν μύθων. Ἐκεῖνο ὅμως δπερ οἱ συγγραφεῖς τῶν συστημάτων δοκοῦσι μὴ ἀναγνωρίσαντες, ἐστίν, διό τὸ γενικὸν σύστημα δι' οὐ πειρῶνται νὰ ἐξηγήσωσι πάντας τοὺς μύθους δὲν ἐφαρμόζεται εἰς πάντας. Ἀνάγκη δὲ νὰ καταβληθῇ φροντίς καὶ πρὸς ἐξήγησιν εἰδικῶν μύθων τινῶν.

Γνωστὸν ὅτι τὰ ιερὰ οὕτως εἰπεῖν βιβλία τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ὑπῆρχαν ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος, οἵτινες καθὰ καὶ ὁ Ἡρόδοτος εἰπεν εἰδίν οἱ δόντες θεογονίαν Ἑλλησιν. ᩩ θεολογία τῶν ἀρχαίων δὲν περιωρίσθη ἐν μόνοις τοῖς ποιητικοῖς τούτοις ἐργοῖς, ἀνεπτύχθη ἐπὶ μᾶλλον ὕστερον ιδιὰ διὰ τοῦ Πινδάρου καὶ Αἰσχύλου. Οἱ Ἑλληνες, οἵτινες εἰπερ τις καὶ ἀλλος λαός κατενόησαν τὸν ἀνθρωπον, οὐδὲν δὲ μεῖζον αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι καθὰ παραπορεῖ ὁ L. Menard, ἐπλασαν καὶ τοὺς θεοὺς αὐτῶν κατ' εἰκόνα καὶ ὄμοιωσιν τοῦ ἀνθρώπου, κατ' εἰκόνα καὶ ὄμοιωσιν αὐτῶν, διότι καὶ εἴ τι παρέλαβον παρ' ἀλλων λαῶν, τοῦτο τοσοῦτον παρέλλαξαν, ἐπιθέντες ἐπ' αὐτοῦ τὸν τύπον τῆς ιδίας μεγαλοφύτας, ὥστε ἐγένετο δημούργημα αὐτῶν πρωτότυπον. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν τῷ θεολογίᾳ αὐτῶν, διέπλασαν αὐτὸν κατὰ τὰς ιδέας αὐτῶν καθ' ἄις κοινὴν είχον τὴν καταγωγὴν πρὸς τοὺς θεοὺς. Ὁ μελετῶν τὸν μῦθον τοῦ Προμηθέως τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσώπου τοῦ ἀνθρώπου, τὸν μῦθον ως διέπλασε μάλιστα αὐτὸν ὁ εὐθενὴς Αἰσχύλος, ἀνομολογήσει πάντας τὴν μεγάλων διάνοιαν τῶν Ἑλλήνων. Ἐν πᾶσι καὶ πανταχοῦ θαυμάζει τις τὴν μεγαλοφύταν αὐτῶν.

«Ἐκεῖ ἔνθα, λέγει ὁ Michel Breal, ἡ Ἑλλὰς εὑρεν ὑλικὸν πρὸς μεταφυσικὰ καὶ θρησκευτικὰ θεωρίας, οἱ Ρωμαῖοι δὲν εἶδον η μονοτόνους παραδόσεις ἢ προφάσεις πρὸς δειδιδάμουνας τελετάς. Προθύμως θαυμάζω τὸν Δία τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Σοφο-

κλέους, νομοθέτου, ἐγχροῦ τῆς τυραννίας, προστάτου τῶν καταδυναστευομένων, φύλακα τῆς ἑστίας, διανομέα τῆς δικαιοσύνης, παρηγορίαν τῶν δυστυχῶν, ἀλλὰ ἂμα ἐν αὐτῷ χαρετῶ δημιούργημα τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοφυΐας, τὸ ιδανικὸν λαοῦ καλλιτεχνῶν, ἐλευθεροφόρων καὶ φιλελευθέρων. Τίς οὐ θεότις ήν αἰ 'Αθῆναι τοῦ Περικλέους δὲν κατέστησαν τύπον καλλονῆς καὶ μεγαλείου; Θαυμάζω τὸν εὐφυῖαν καὶ βαθὺν νοῦν ὃν η 'Ελλὰς ἐνέβαλεν εἰς τοὺς μύθους αὐτῆς, ἀλλ' ἐν τούτῳ διαβλέπω προνόμιον τῆς μεγαλοφυΐας, πῆτις καταλειπεῖ τύπον ἐπὶ παντός, ὅπερ ἔγγιζει. 'Αναβιβάσασα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸν ιστορίαν τῶν θεῶν καὶ τῶν ιρώων ἐφάνη γόνιμος εἰς σωτηρίους διδασκαλίας· τὰ συμβεούκότα, οἱ ἔρωτες, αἱ μάχαι τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, μετατραπεῖσαι εἰς τραγικάς προσωπικότητας, ἐγένοντο πιγὴν ἀνδρικῶν ἐμπνεύσεων καὶ γενναίων αἰσθημάτων. 'Αλλὰ τῇ δοφίᾳ τῶν παρελθόντων αἰώνων ὁφείλεται η τιμὴ; Οὐχί· ὁφείλεται τῇ 'Ελλάδι, πῆτις μετέωκε τὴν ψυχὴν αὐτῆς εἰς τὰ φάσματα ταῦτα καὶ ἐνεψύσθεν αὐτοῖς τὸν ιδιαν αὐτῆς ζωὴν». Ο δὲ Jules Girard, ἀποθαυμάζων ἐπίσης τὸν ἐλληνικὸν μεγαλοφυΐαν ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν ἀρχαίων, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα ἐν 'Ελλάδι», καταστρέφει ώς εἰς παράγραφον αὐτοῦ, ἀναφωνῶν, ὡς νεώτερος οὗτος πολίτης· «Οποῖος τίτλος εὐγενείας τὸ νά ζῆ τις ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ, οἴλα ήν η ἀρχαία ἐλληνική!».

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Η ΗΡΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΥ
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ
ΑΙΑ ΤΗΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ.*

Ο Πλάτων, οἱ μᾶλλον οἱ ιερεῖς τῆς Σάιδος, οἱ δώδαντες τὰς πληροφορίας ταύτας, καὶ λέγοντες ἐν μὲν τῷ Τιμαίῳ, ὅτι η νῦνδος Ἀτλαντὶς ἄπασα πότο μείζων τῆς τὰ Διβύνης καὶ Ἀσίας, ἐνόσουν βεβαιώς τὸ ἀθροισμα τῶν μεγεθῶν τῆς Διβύνης, πῆτις πότο κεχωρισμένη τῆς Αἰθιοπίας (διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Σαχαρίας θαλάσσης), μετὰ τοῦ τῆς Ἀσίας, τῆς τότε γηνωστῆς, τῆς περιλαμβανούσης τὸν νῦν Μικρὸν Ἀσίαν μέχρι Περσίας. Ἐν τῷ Κροτίᾳ δὲ ὁ Πλάτων περιγράφει τὰ ἄλλα μέρη τῆς νῆσου ἀπάσης διὰ τοῦ κατωτέρῳ χωρίου:

« τὸ μὲν οὖν ἄστυ καὶ τὸ περὶ τὴν ἀρχαίαν οἰκησιν τχεὸν ὡς τότε ἐλέχθη, νῦν διεμνημόνευται· τῆς δ' ἄλλης χώρας ὡς η φύσις εἶχε καὶ τὸ τῆς διεκοσμήσεως εῖδος ἀπομνησούσαι πειρατέον. πρῶτον μὲν οὖν ὁ τόπος ἀπας ἐλέγετο σφόδρα τε τὸν ψηλὸς καὶ ἀπότομος ἐκ θαλάττης, τὸ δὲ περὶ τὴν πόλιν πᾶν πεδίον, ἐκείνην μὲν περιέχον, αὐτὸ δὲ ἐν κύκλῳ περιεχόμενον ὅρει μέχρι πρὸς τὴν θάλατταν καθημένοις, λεῖον καὶ ὅμαλες, πρόμηκες δέ παν, ἐπὶ μὲν θάτερα τρισχίλιων σταδίων, κατὰ δὲ μέσον ἀπὸ θαλάττης ἀνώ δισχίλιων. ὁ δὲ τόπος οὗτος δῆλος τῆς νήσου πρὸς νότον ἐτέτραπτο, ἀπὸ τῶν ἀρκτῶν κατάβορος· τὰ δὲ περὶ αὐτὸν

ὅρη τότε ὑμεῖν το πλῆθος καὶ μέγεθος καὶ κάλλος παρὰ πάντα τὰ νῦν ὄντα γεγονέναι, πολλὰς μὲν κύμας καὶ πλουσίας περισκών εν ἑαυτοῖς ἔχοντα, ποταμούς δὲ καὶ λίμνας καὶ λιμῶνας τροφὴν τοῖς πᾶσιν δέδε οὖν τὸ πεδίον φύσει καὶ ὑπὸ βασιλέων πολλῶν ἐν πολλῷ χρόνῳ διεπεπόνητο· τετράγωνον μὲν αὐτὸ ὑπῆρχε τὰ πλεῖστα ὁρίζοντα καὶ πρόμηκες· ὅτι δὲ ἐνελείπει, κατεύθυντο τάφρου κύκλῳ περιορυχεῖσται, τὸ δὲ βάθος καὶ πλάτος τότε μῆκος αὐτῆς ἀπιστον μὲν τὸ λεχθέν, ὡς κειροποίητον ἔργον πλέθρου μὲν γάρ βάθος ὁρίσκυτο, τὸ δὲ πλάτος ἀπάντη σταδίου, περὶ δὲ πάν τὸ πεδίον ὥριζεται συνέβαινεν εἶναι τὸ μῆκος σταδίων μυρίων. τὰ δ' ἐκ τῶν ὅρῶν καταβαίνοντα ὑποδεχούμενη βεύματα καὶ περὶ τὸ πεδίον κυκλωθεῖσα, πρὸς τὴν πόλιν ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν ἀφικούμενη, ταύτη πρὸς θάλατταν μεθεῖτο ἐκρεῖν πλῆθος δέ, τῶν μὲν ἐν τῷ πεδίῳ χρονίμων πρὸς πόλεμον ἀνδρῶν ἐτέτακτο τὸν κλῆρον ἔκαστον τῶν δὲ ἐκ τῶν ὅρῶν καὶ τῆς ἄλλης χώρας ἀπέραντος μὲν ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐλέγετο, κατὰ δὲ τόπους καὶ κύμας εἰς τούτους τοὺς κλήρους πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἀπαντες διενεμηντο τὰ μὲν οὖν πολεμιστήρια οὕτω διετέτακτο τῆς βασιλικῆς πόλεως, τῶν δὲ ἐνέκα ἄλλα ἄλλως, ἢ μακρὸς ἐν χρόνος εἴη λέγειν . . . ». (Πλατ. Κριτίας 117. ε. 42).

'Εκ τούτων καταφαίνεται φαεινότατα ὅτι, οὔτε ὁ γράψας ταῦτα Πλάτων, οὔτε οἱ μεταδόντες ταῦτα ιερεῖς, διὰ τῆς περιγραφῆς ταύτης ἐνόσουν ἄπασαν τὸν Ἀτλαντίδα, ἀλλὰ μόνον τὸ περὶ τὴν ὄμώνυμον πρωτεύουσαν ταύτης πεδίον, τὸ ἔχον τὰς ὅνω δοθείσας διαστάσεις. Ταῦτα δὲν ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ πραγματευθέντες τὸ ζῆτημα τοῦτο μεταγενέστεροι δὲν ἐνόρδαν καλῶς τὴν ἐξήγησιν τοῦ πλατωνικοῦ κειμένου;

Ότι δὲ η γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἀτλαντίδος πότο ἐκεῖ ἐνθα νῦν η Σαργάσσα θάλασσα τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν εἰρημένων χωρίων τῶν Όμηρου, Ήσιόδου, Πλάτωνος καὶ Ἀπολλοδώρου.

Διότι οὗτοι οὕτοι οὐποδεικνύουσιν, ό μὲν Ομηρος λέγων:

« τῆς δὲ πανημερίης τέταθ' ιστία ποντοπορούσης». (Ομήρ. Οδεσ. Λ. 11).

Ο δὲ Πλάτων:

« εἴς της ἐπιβατὸν ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους τοῖς τότε ἐγίγνετο πόρευμένοις, ἐκ δὲ τῶν νήσων ἐπὶ τὴν κατακυτικὴν πᾶσαν ἥπειρον ». (Πλατ. Τιμ. 24. ε. 10).

ὅτι η μεγάλη αὕτη νῆσος καὶ κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον πειρίδος, ἔκειτο τόσῳ πλησίον τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῶν Ἀντιλλῶν, ώστε διὰ τῆς πρωτης μὲν ὁ Οδυσσεὺς ἐντὸς ήμέρας διεπέρασε τὸν πόρον τοῦ Ωκεανοῦ, εἰς δὲ τὰς Ἀντίλλας πότον εὔκολος η διάβασις ἐκ τῆς Ἀτλαντίδος.

Άλλα τὸ σχῆμα τῆς υπαρχούσης πότο, σχετικῶς ἀβαθεστέρας, βρυώδους καὶ πληρούς φυκῶν Σαργάσσης θαλάσσης τῆς προσεγγιζόντης ἀμφοτέρας τὰς ἀντικειμένας ἀκτὰς τῆς τε Ἀφρικῆς καὶ τῶν Ἀντιλλῶν, σχηματισθείσης δὲ ἐκ τῆς καταδύσεως τῆς Ἀτλαντίδος, πῆτις:

*) Ιδε ἀριθ. 33, σελ. 646—648.